

# טעם הקרבנות במשנתו של הרמב"ן ובית מדרשו

## תוכן העניינים

א. כל הקרבנות כולם מכלל החוקים הם	ב. הקרבן במידת הדין, והזביחה לשם ה' לבדו
ג. עניין הקרבן הוא "שכל הנמצאים" שבים" אליו והוא "אחד"	ד. והרים את הדשן

## א. כל הקרבנות כולם מכלל החוקים הם

הרבה נאמר על טעם הקרבנות אולם אין ספק שההקדמה המתחייבת לנושא זה אנו מוצאים ברמב"ם שזה לשונו:

החוקים הן המצוות שאין טעמן ידוע, אמרו חכמים<sup>2</sup> – חוקים שחוקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן ויצרו של אדם נוקפו בהן ואומות העולם משיבין עליהן, כגון איסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח. וכמה היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העכו"ם שהיו משיבין על החקים. וכל זמן שהיו רודפין אותו בתשובות השקר שעורכין לפי קוצר דעת האדם, היה מוסיף דביקות בתורה, שנאמר (תהלים קיט, ט) "טפלו עלי שקר זדים אני בכל לב אצר פקודיך" ונאמר שם בעניין (שם, פו) "כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני". וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן, אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד<sup>3</sup> שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא. והקדימה תורה ציוויה על החוקים שנאמר (שם, יח, ה) "ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר עשה אתם האדם וחי בהם"<sup>4</sup>.

הרמב"ם מביא את מאמרם ז"ל "חוקים שחוקתי" היות שיש בו היבט נוסף בהגדרת החוקים. והוא שמלבד שטעמם לא ידוע, הגמרא מבהירה "ושמא תאמר מעשה תוהו הם, תלמוד לומר "אני ה'", אני ה' חקתי ואין לך רשות להרהר בהן"<sup>5</sup>. "שמא תאמר מעשה תוהו הם", כלומר - שמא תאמר שהם ככישוף וכאמונות טפלות שאין הדעת סובלת, כעין דברים שנאסרו משום דרכי האמורי, תלמוד לומר - "אין לך רשות להרהר בהן". יצוין שעיקרון זה משתמע גם מפסוקי התורה. והוא שהציווי על שמירת החוקים בא אחרי הכתוב (ויקרא יח, ג) "וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיכם לא תלכו", וזה כדי להדגיש שלמרות שטעמי החוקים הם נעלמים, אין שום קשר בין חוקי התורה לבין מעשי וחוקי ארץ כנען<sup>6</sup>. מכאן ש"הקדימה התורה את החוקים". והוא שבכך שאין טעמם ידוע והם נראים כמעשה תוהו, יצרו של אדם נוקף בהם ואומות העולם משיבין עליהם, וממילא - מעמיד הרמב"ם, "הכובש את יצרו מהם הוא יותר חשוב, וגמולו יותר גדול" היות שקיומם הוא כולו לשם שמים<sup>7</sup>, וכדוגמת דוד המלך שדווקא שמירת החוקים גרמה לכך ש"היה מוסיף דביקות בתורה". ואשר על כן ההמשך - "וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן". והוא שכפי שכותב הכוזרי, הקרבנות הם מצווה "שאינן האדם מגיע אליה בהכרעה שכלית"<sup>8</sup>. וזה משום:

אתה זובח את הכבש, ומתלכלך בדמו, בהפשטת עורו, בשטיפת בני מעיו והדחתו, ובניתוחו ובזריקת דמו, בעריכת עצי המזבח ובהעברתו, ולולא היה כל זה מצוה אלהית, היית לועג ובז על כל המעשים הללו, והיית חושב שאדרבא, הם מרחיקים

<sup>1</sup> מתוך חיבורי "עולם הקרבנות", מוסד הרב קוק תשע"ז.

<sup>2</sup> עיין יומא סז ב.

<sup>3</sup> על פי ירושלמי תענית ד, ב: "אין העולם עומד אלא על הקרבנות".

<sup>4</sup> רמב"ם הלכות מעילה, פרק ח הלכה ח.

<sup>5</sup> יומא סז ב.

<sup>6</sup> עיין מהרש"א שם.

<sup>7</sup> רמב"ם שמונה פרקים הפרק השישי: "ולא יהיה מונע מהם [מהחוקים] אלא התורה".

<sup>8</sup> כוזרי, מאמר שלישי אות ס.

מה' ולא מקרבים אליו. אולם בשעה שאתה רואה שאחרי השלמת העבודה, נראתה  
אש מן השמים (...) מיד תדע כי כל אלה נובעים מן המעשה אשר עשית ומן העניין  
העצום שהוא אשר בו דבקת ואליו הגעת?<sup>9</sup>

הקרבת הקרבנות היא אפוא הדוגמה למופת של חוק הנראה כמעשה תוהו בכך - ש"היית לועג ובו על  
כל המעשים הללו והיית חושב שאדרבא, הם מרחיקים מה' ולא מקרבים אליו". ועל סמך עובדה זו  
נקבע שהקרבתו הם מכלל החוקים שעליהם נאמר "ושמא תאמר מעשה תוהו הם, תלמוד לומר "אני  
ה'", אני ה' חקתי ואין לך רשות להרהר בהן". וכן כתב הרמב"ן: "ועוד התורה מאירת עיניים  
שהודיעה לנו עניין נסתר ואינו מתקבל בעינינו, והוא יוצא לתועלת גדולה, והוא ענין הקרבנות. כי בתחילת  
העיון יקשה מאד, כמו שכתב הכוזרי"<sup>10</sup>.

עבודת הקרבנות היא "לתועלת גדולה", ולכן אנו מוצאים שהרמב"ם - במשנה תורה ובשער חיבוריו,  
מפליג גם הוא בחשיבותה המכרעת: "אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד"<sup>11</sup>, "שלימות  
המציאות בעבודה, ואין אצלינו עבודה אלא עם הקרבנות, וכן אמרו אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים  
וארץ"<sup>12</sup>, ובעיקר - "הנביא [יחזקאל] צוה ופירש כיצד יהיו מקריבין המילואין עם חנוכת המזבח בימי  
המלך המשיח כשיבנה בית שלישי"<sup>13</sup>. וכיוון שכך, מובן מאליו ש"המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר  
מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נחיי ישראל וחוזרין כל המשפטים בימיו  
כשהיו מקודם: מקריבין קרבנות"<sup>14</sup>. ונשאלת אפוא השאלה: מהו תוכנם של הקרבנות עד כדי לקבוע  
שעל עבודת הקרבנות העולם עומד? למה "אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ"? הנאמר כאן הוא  
אפוא שעבודת הקרבנות היא כה מחויבת המציאות עד שאין קיום לעולם בלעדיה, קביעת עובדה  
הזקוקה לביאור.

נכון שהנידון הוא חוק, שהגדרתו - אין טעמו ידוע, אולם בכל זאת - "ראוי לאדם להתבונן במשפטי  
התורה הקדושה ולידע סוף עניינם כפי כוחו"<sup>15</sup>. אותו דבר כתב המהר"ל: "מה שאמרו כי המצוות שהם  
חוקים לא ניתנו טעם שלהם לגלות, אינו רוצה לומר שאין האדם יודע כלל מן המצוות, אלא שאין יכול  
להבין אותם לגמרי, אבל יכול להבין מהם מעט"<sup>16</sup>. וכן הוא בעניין הקרבנות. עבודה זו הינה "עניין נסתר  
ואינו מתקבל בעינינו" - כתב הרמב"ן, אולם בכל זאת הוא לא נמנע מלגלות את אותו "מעט" שניתן לקרב  
אל השכל.

## ב. הקרבן במידת הדין, והזביחה לשם ה' לבדו

דברי הרמב"ן בנושא זה מצטיינים בעומקם ובהיעלמותם, ולכן נתמקד בס"ד אך ורק בנקודות  
הקרובות יותר להבנתו<sup>17</sup>.

ועל דרך האמת יש בקרבנות סוד נעלם, תכנס בו ממה שאמרו רבותינו בספרי (פנחס  
קמג) ובסוף מנחות (קי א), אמר שמעון בן עזאי: בא וראה מה כתיב בפרשת הקרבנות,  
שלא נאמר בהם לא אל, ולא אלהיך, ולא אלהים, ולא שדי, ולא צבאות, אלא י"ד ה"א  
שם המיוחד, שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק.  
(...) ואמת כי בפרשת הקרבנות לא נאמר לא אל ולא אלהים, אבל מצאנו "וְהֶעֱלִיתָ  
עָלָיו עֹלֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים כז, ו), וכתוב (ויקרא כא, ו) "לָחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מִקְרִיבִים",  
וכן (שם שם, ח) "כִּי אֵת לָחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מִקְרִיב".  
(...) אבל העניין (...) הוא: הקרבן במידת הדין, והזביחה לשם ה' לבדו"<sup>18</sup>.

<sup>9</sup> שם, מאמר שלישי אות נג.

<sup>10</sup> רמב"ן, תורת ה' תמימה, מהדורת שעוועל, "מוסד הרב קוק" תשכ"ג, עמוד קסג.

<sup>11</sup> רמב"ם הלכות מעילה, פרק ח הלכה ח.

<sup>12</sup> רמב"ם פירוש על המשניות, תענית כו א.

<sup>13</sup> רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות, פרק ב הלכה יד.

<sup>14</sup> רמב"ם הלכות מלכים, פרק יא הלכה א.

<sup>15</sup> רמב"ם הלכות מעילה, פרק ח הלכה ח.

<sup>16</sup> מהר"ל גור אריה ויקרא כו, ג.

<sup>17</sup> עיין חיבורי "עולם הקרבנות", מוסד הרב קוק תשע"ז, עמודים 62 ואילך שבהם דברי הרמב"ן באים  
בהרחבה.

<sup>18</sup> רמב"ן ויקרא א, ט.

נקודת המוצא של עבודת הקרבנות היא שכוונתה היא אך ורק לשם המיוחד, ואשר לכן לא נזכר בפרשת הקרבנות שום שם משמות הקדושים זולת השם הויה. אולם מצד שני – מעורר הרמב"ן, אנו מוצאים מספר פסוקים כדוגמת "לָחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מִקְרִיבִים", וכן "כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיךָ הוּא מִקְרִיב", המקשרים את הזבחים עם השם "אלהים", ואיך זה משתלב עם הנאמר מקודם שהקרבנות הם לשם הויה בלבד? לכן הסברו: הקרבן הוא במידת הדין, והזביחה לשם ה' לבדו. וודאי שיש בהנחה זו משום עומק בתוך עומק, אולם מאידך גיסא, לעיקרון זה השלכה הלכתית שלפיה אנו נוהגים שלוש פעמים ביום:

המתפלל כשהוא כורע - כורע בברוך, וכשהוא זוקף - זוקף בשם. אמר שמואל: מאי טעמא דרב, דכתיב (תהלים קמו, ח) "ה' זָקַף כְּפוּפִים"<sup>19</sup>.

ובמהר"ל:

כי אין האדם כורע לפני המלך ואינו לפני המלך (...). לפיכך קודם שמזכיר השם שאז הוא קרוב אל השם יש לו לכרוע לפניו ולמסור נפשו אל השם יתברך כי אין נמצא עם השם יתברך שום מציאות והכל אפס זולתו יתברך, כי זה ענין הכריעה שהוא כורע לפניו שמוסר נפשו אליו ומבטל מציאותו אליו. (...) וזוקף כאשר מזכיר שמו מפני כי מן השם יתברך הכל והוא מעמיד וזוקף הכל לכך יש לו לזקוף כאשר מזכיר השם<sup>20</sup>.

עצם ההתקרבות אל הקב"ה מעוררת את התודעה ש"הכל אפס זולתו יתברך", תודעה המחייבת את האדם שיכרע לפניו מתוך ביטול מציאותו העצמית. אלא שמאידך גיסא, האדם נברא בצלם אלהי המעניק לו את היחידות: שערכה "מלך בתחתונים", ואשר לכן "הוא הולך בקומה זקופה כדמיון המלך, ושאר הנבראים הולכים שחוח לפניו"<sup>21</sup>. מלך בתחתונים ההולך בקומה זקופה - היות ש"כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם"<sup>22</sup>, ומתוך כך בשעה שירדה בת קול שהכריזה "מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום, עמד רבי יהושע על רגליו, ואמר: לא בשמים היא"<sup>23</sup>. לכן, כאשר הוא מזכיר את השם המיוחד המקיים והמעמיד את כל הנבראים בהתאם לצביונם, חייב האדם לזקוף את קומתו כדי לפרסם שהקב"ה, הוא זה שהעניק לו את חשיבותו ואת יחידותו האלהית. סיכומו של דבר, בכריעה לפני הזכרת השם ובזקיפת קומה בשעה שהוא מזכיר את השם המיוחד, האדם מפרסם ש"כל הנמצאים הם נמצאים מאתו וממנו קיום שלהם, ואצל השם יתברך הם אפס"<sup>24</sup>. במידה מסוימת, תהליך זה הוא תוכנה של עבודת הקרבנות.

### ג. ענין הקרבן הוא "שכל הנמצאים" שבים" אליו והוא "אחד"

"מי שרוחו נשברה כאילו הוא מבטל עצמו מן המציאות לגמרי, ודבר זה עצמו כמו כל הקרבנות, שאין ענין הקרבנות רק להודיע כי הוא יתברך הכל ואפס זולתו (...) ועל זה באים כל הקרבנות על פי הוראה הזאת"<sup>25</sup>. מכאן - מבהיר המהר"ל, "שהעבודה היא מצד מידת הדין שהוא שם אלהים, רק הכוונה לשם המיוחד"<sup>26</sup>. והיינו שהעבודה, כלומר - תנועת אפיסת העצמית בפני הקב"ה, היא מצד מידת הדין השייכת לשם אלהים, אולם תכלית התבטלות עצמית זו מכוונת לשם המיוחד.

ביאור זה כי הקרבן מורה על כי הוא יתברך אחד, שכל הנמצאים שבים אליו והוא אחד, שזהו ענין הקרבן הוא השבת הנמצאים אל הש"י, וכאשר הכל שב אליו בזה הוא אחד. וזה השם בפרט הוא שם המיוחד, ולכן לא נזכר אצל קרבנות רק שם המיוחד, וזהו שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק. שאם היה נזכר שם אחר, היו אומרים כיון שאין העבודה לגמרי לשם המיוחד, יש לבחור גם כן אלקים אחרים ולכן לא נזכר רק שם המיוחד<sup>27</sup>.

<sup>19</sup> ברכות יב א.

<sup>20</sup> מהר"ל נתיבות עולם, נתיב העבודה פרק י.

<sup>21</sup> מהר"ל דרך חיים פרק

<sup>22</sup> סנהדרין לז א.

<sup>23</sup> בבא מציעא נט ב.

<sup>24</sup> מהר"ל נתיבות עולם, נתיב העבודה פרק י.

<sup>25</sup> מהר"ל שם, נתיב הענווה פרק א.

<sup>26</sup> מהר"ל דרך חיים פרק א משנה ב.

<sup>27</sup> מהר"ל חידושי אגדות מנחות קי א.

והיינו שבכך שהאדם מתאפס בפני הקב"ה עד כדי ביטול מציאותו העצמית, האדם "שב" אליו ונעשה "אחד" עם השם המיוחד שהוא "אחד", ואשר לכן תכלית העבודה מכוונת אך ורק לשם הויה, ולא לשם אלהים המאפשר את הבחירה ב"אלהים אחרים".

מכאן שעבודה זו מיועדת אך ורק לישראל:

וזה כמו שאמרנו שהקרבנות הם מורים כי השם יתברך אחד ואין זולתו יתברך ולכן ראוי שיהיו מקריבין לפניו עם שהם אחד גם כן. וזה כי לא שייכים להקריב לו אותם שאינם אחד כי אדרבה אותם שאינם אחד אין בהם הוראה על אחדותו יתברך<sup>28</sup>.

סיכומו של דבר, עניין הקרבן הוא "שכל הנמצאים" שבים" אליו והוא "אחד", וממילא, רק בכוחו של ישראל - שהם "עם אחד", "לשוב" אל הקב"ה - שהוא "אחד", עיקרון המפקיע את אומות העולם מן הקרבנות היות שאינן "אחד", ואין בהן הוראה על אחדותו יתברך. הדגשנו את המילים "אחד" וכן את המונחים "שיבה" היות שיש להם תוכן מכריע בעבודת הקרבנות.

ובכן, יסוד העניין הוא שאלת אברהם אבינו "בַּמָּה אֲדַע כִּי אֵיךְ שָׁנָה" (בראשית טו, ח) - שעליה השיב לו הקב"ה "בזכות הקרבנות"<sup>29</sup>. והיינו - מבהיר המהר"ל, אברהם התיירא שירושה זו לא תהיה עולמית "שמא יעבור זרעו חס ושלוש מן העולם לגמרי ואז תתבטל הירושה לגמרי. ולפיכך השיב לו - בזכות הקרבנות".

וביאור ענין זה (...) כי ישראל יש להם מעלה מיוחדת, כי ישראל מעלתם (...) שבעצם הם טהורים ואין החטא להם בעצם והוא דבר מקרה, ואין דבר שהוא במקרה מבטל עצם ישראל.

(...) ולפיכך אמר בשביל הכפרות שיש כפרה לישראל על חטאם. ודבר זה הוא לישראל בפרט לא לשום אומה, ובשביל כך יתקיימו ואין העברה להם מן העולם כמו שיש לאומות. שאם היה החטא לישראל בעצם, לא היה כפרה להם על ידי קרבן, אך בשביל שהחטא בישראל ענין מקרה כמו שהתבאר, לכך יש להם קרבנות<sup>30</sup>.

מעלתם של ישראל מתבטאת בכך "שבעצם הם טהורים ואין החטא להם בעצם והוא דבר מקרה". מילים ספורות אלו הן ההגדרה המדויקת ביותר של אותו מושג שאנו קוראים לו "נצח ישראל" המביא לכך שישראל, אף על פי שחטא, ישראל הוא<sup>31</sup>. והיינו שנצחיותו של עם ישראל נובעת מהעיקרון שבאופן מהותי הוא מסולק מכל חטא, ומתוך כך נאמר על ישראל שהם "עם אחד". והוא שבניגוד לאומות שעולמן הוא שלטון ההפכים טוב ורע המבדיל אותן מאחדותו יתברך היות שהרע פוגע בהן באופן מהותי, ישראל מצד קדושתם הם "עבדים מכל הפחיתות"<sup>32</sup>, פירוש - שהם משתייכים באופן מהותי לעולם הנצח שכולו טוב הנעוץ באחדותו יתברך. לכן, כאשר נאמר שהם "שבים" אל השם המיוחד שהוא "אחד", הכוונה בזה לומר שעם הקרבת הקרבן, האדם שב אל שורשו ואל נצחיותו המקורית ש"כולו טוב". ולפי הבנה זו, מטרת הקרבנות היא לא כפרת החטא כשלעצמה אלא בעיקר השבת האדם אל שורשו הטוב, תהליך המביא גם לידי סילוק וכפרת החטא<sup>33</sup> היות שכל חטא נחשב לו כמקרה שאינו נוגע בקדושתו המהותית. נמצא שביסוד הדבר, עיקר תכלית הקרבן היא ליצור אחדות מוחלטת בין האדם לבין השם המיוחד, ובכך שהוא שב לראשיתו המקורית של כולו טוב, מסתלקים עוונותיו של בעל הקרבן המצדיק באופן מוחלט שהוא ילך בקומה זקופה.

<sup>28</sup> מהר"ל נתיבות עולם, נתיב העבודה פרק א.

<sup>29</sup> על פי תענית כז ב.

<sup>30</sup> מהר"ל גבורות ה' פרק ח.

<sup>31</sup> סנהדרין מד א.

<sup>32</sup> מהר"ל גבורות ה' פרק ח.

<sup>33</sup> מהר"ל נתיבות עולם, נתיב התשובה פרק א: "כי מי שמביא קרבן הוא שב אליו להתדבק בו מצד שהוא מקריב אליו קרבן, וכאשר הוא שב אל השם יתברך אחר שהיה מתרחק ממנו יתברך על ידי חטא, יש כאן כפרה וסילוק עוון".

## ד. וְהַרִים אֶת הַדָּשֵׁן

המאלף הוא שלפי פירושו של המהר"ל, הנחות אלו משתקפות באופן המוחשי ביותר בעצם התהליך של הקרבת העולה, וליתר דיוק, בפסוק (ויקרא ו, ג) "וְהַרִים אֶת הַדָּשֵׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֶלְהָ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ"<sup>34</sup>.

והוא שהעולה הוא "כנגד גבהות האדם שהוא מלך בתחתונים", גבהות הגורמת שהוא מובדל מהקב"ה, "אבל כאשר מסולק מן האדם הדבר הזה מה שהוא מלך בתחתונים ולא נשאר רק הדשן, אז האדם מתחבר ומתקרב אל השם יתברך". אלא שהיה מקום לומר שמטרת ההקרבה היא להפוך את המלך בתחתונים לדשן שפל ובזוי, ואשר לכן נאמר "וְהַרִים אֶת הַדָּשֵׁן" כאשר במילה "והרים" רמוזות שלוש אותיות השם - יו"ד ה"א וא"ו. ורמז זה בא להודיע שהרמה זו היא מצד שמו הגדול המרים את הדשן מעלה מעלה כך שמקומו הוא על המזבח, בהיות "על המזבח" הכינוי ל"מעלת המלאכים"<sup>35</sup>.

זוהי, כי המזבח שהוא אל השם יתברך שהוא קדוש נבדל מן הגוף (...) [וכאשר נשרף העולה ונעשית דשן (...) האדם מסולק מן עבות החומר, כי הדשן הוא דבר דק, ומורה זה על דקות בלבד, ומצד הזה (...) האדם הוא אל השם יתברך"<sup>36</sup>.

יצוין שעל פי הכתוב (ישעיה ל, כג) "וְהָיָה דָשֵׁן וְשָׂמֵן יִרְעָה מִקְנֵיךְ", המלבי"ם מסביר (שם) שלמונח "דשן" שתי הבנות הפוכות, שמחד - "שמן מציין שמנונית דווקא, ודשן מציין כח הלחות השורשי המעמיד החי או הצומח על בריאותו", ומאידך - דשן בא על "דברים הנשרפים שנפרדו כל חלקי הדשן המורכב, ונשאר רק יסוד העפר, ע"ד שרש "סקל" שמשמשים דבר והפכו"<sup>37</sup>. ולפי הבהרה זו, "הרמת הדשן" ניתן להבין פשוטה כמשמעה. והיינו שעפר הזבח הורם לכוח המעמיד את האדם על שורשו המהותי בכך שהוא "מסולק מן עבות החומר" - כדברי המהר"ל.

אולם על אף רוממותה הנשגבה של אותה התעלות "על המזבח", כלומר - למעלת המלאכים, אין היא ממצה את תכלית הבריאה. שהרי אילו היה כל נברא "אדם המעלה אשר עומד ומשמש בארץ כמלאך בשמים (...). לא היה שכר ועונש, ולא נתגלה כבודו יתברך וחסדיו בארץ"<sup>38</sup>. ואשר לכן מיד אחרי הרמת הדשן על המזבח, כתוב (ויקרא ו, ד) "וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשֵׁן אֶל מְחוֹץ לְמִחְנֶה אֶל מְקוֹם טְהוֹר" בהיות "בגדים אחרים" הנזכרים כאן "בגדים פחותים"<sup>39</sup>. והכוונה בזה לומר שהכהן - שהוא שלוחו של אדם, לובש בגדים פחותים כדי להודיע שבעל הקרבן כבר אינו במעלתו הראשונה היות שהוא חזר לדרגת מלך בתחתונים, כלומר - לדרגת אדם בעל בחירה שהיא פחותה ממעלתו הקודמת של דשן על המזבח<sup>40</sup>. לכן, אחרי שהוא לבש "בגדים אחרים", חובת הכהן היא להוציא את הדשן מחוץ למחנה, "וגם שם יניח הדשן במקום טהור, כי האדם יש לו לשמור עצמו בטהרה [אף כשהוא הולך בקומה זקופה כפי היאות למלך בתחתונים], ואם לא, אינו אל השם יתברך"<sup>41</sup>. או במילים אחרות, אחרי הקרבת הזבח חייב הוא להשריש בליבו "כִּי אֶפֶס בְּלִעְדֵי אֲנִי ה' וְאֵין עוֹד", שאם לא, "אינו אל השם יתברך".

סיכומו של דבר, תכליתה של עבודת הקרבנות היא להחזיר את נפש האדם למוצאה המהותי המסולק מכל חטא בהיות הטוב לה לטבע, וזה כדי שדרגה עילאית זו תשאיר בו רושם אף בשעה שילך בקומה זקופה כפי הראוי למלך בתחתונים.

ובמדרש:

אמר רבי אסיא: למה הם מתחילים התינוקות של בית רבן ללמוד בספר ויקרא?  
אלא מפני שכל הקרבנות כתובים בו, ומפני שהם טהורים עד עכשיו ואינם יודעים

<sup>34</sup> ההמשך הוא על פי המהר"ל, דרוש לשבת הגדול.

<sup>35</sup> רבינו בחיי ויקרא ו, ג.

<sup>36</sup> מהר"ל, דרוש לשבת הגדול.

<sup>37</sup> השורש "סקל" הוראתו - סילוק אבנים ממקום, וכן זריקת אבנים על מישהו.

<sup>38</sup> העמק דבר בראשית ב, ד.

<sup>39</sup> רש"י על פי יומא כג ב.

<sup>40</sup> מהר"ל, דרוש לשבת הגדול.

<sup>41</sup> שם.

מהו טעם חטא ועוון, לפיכך אמר הקב"ה שיהיו מתחילין תחילה בסדר הקרבנות, יבואו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים.  
לפיכך אני מעלה עליהם כאלו הם עומדים ומקריבים לפני הקרבנות, והודיעך - שאף על פי שחרב בית המקדש ואין קרבן נוהג, אילולי התינוקות שקורין בסדר הקרבנות לא היה העולם עומד<sup>42</sup>.

לאור כל הנ"ל, דברי חז"ל מקבלים תוספת משמעות: עבודת הקרבנות מחזירה את האדם לנחיותו השורשית המסולקת מכל חטא, ולכן בהתאם, התינוקות מתחילים תחילה בסדר הקרבנות היות שבמקביל, הם טהורים ואינם יודעים מהו טעם חטא ועוון.

וחז"ל מסכמים: "אילולי התינוקות שקורין בסדר הקרבנות לא היה העולם עומד". עיקרון זה תואם את מה שאמרו ז"ל "אין העולם עומד אלא על הקרבנות"<sup>43</sup> בצירוף מאמרם ז"ל שבזמן שאין בית המקדש קיים, הותקן להם לישראל סדר קרבנות "שבזמן שקוראים בהם מעלה אני עליהם כאלו הקריבו לפני קרבן ואני מוחל להם"<sup>44</sup>. הווי אומר שעבודת הקרבנות היא כה מחויבת המציאות עד שקבעו ז"ל "אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ"<sup>45</sup>. והיתה שאלתנו: מהו תוכן הפלגה זו?

פשר הדבר הוא שבכך שהנבראים עומדים ברשות עצמם עם רצון עצמי המאפשר להם את עשיית הרע בניגוד לרצונו יתברך, העולם מנותק מבורא העולם ש"לא היה קיום אל כל הנמצאים, שאין הנמצאים מצד עצמם יש להם קיום כלל"<sup>46</sup>. וכאמור, מגמת הקרבנות היא להשיב את ישראל בשם המיוחד עד כדי לבטל כל פירוד ביניהם, והיות שישראל הם ראשיתה ועיקרה של הבריאה כולה, שיבתם אל הקב"ה על ידי הקרבנות גורמת שבאמצעות "ניצח ישראל", כל הנמצאים שבים אל בורא העולם בחיבור המעניק להם קיום<sup>47</sup>. אולם כיוון שבזמננו אין קרבנות המאפשרים להשיב את האדם לשורשו המקורי המסולק מכל חטא, הונהג שיהיו התינוקות - שלא יודעים טעם חטא, מתחילים תחילה בסדר הקרבנות היות ש"אילולי התינוקות שקורין בסדר הקרבנות לא היה העולם עומד". או במילים אחרות, תינוקות של בית רבן הקוראים סדר הקרבנות הם הביטוי המובהק ביותר של המושג "ניצח ישראל" שבשבילו עומד העולם.

---

<sup>42</sup> תנחומא צו פרק יד. תודתי נתונה לרב פודור שליט"א שגילה לי את דברי המדרש אלו.

<sup>43</sup> ירושלמי תענית ד, ב.

<sup>44</sup> תענית כז ב.

<sup>45</sup> שם.

<sup>46</sup> מהר"ל גבורות ה' פרק סט.

<sup>47</sup> שם.